

Józef ADAMOWSKI*
Wojciech KAPUŚCIK**

ROLA I ZADANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

W pracy przedstawiono propozycje większej skuteczności zarządzania kryzysowego w warunkach klęski żywiołowej, na przykładzie powodzi, poprzez włączenie organizacji pozarządowych oraz grup społeczności lokalnej i osób indywidualnych - wolontariuszy do wojewódzkich, gminnych, miejskich sztabów kryzysowych. W celu przygotowania i koordynacji działań tych organizacji, proponuje się powołanie Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych. Ostatnie powodzie potwierdziły celowość powołania oraz działania takich jednostek organizacyjnych w każdym województwie.

Słowa kluczowe: organizacje pozarządowe, Wojewódzki Sztab Kryzysowy Organizacji Pozarządowych, sytuacje kryzysowe, powódź, zarządzania kryzysowe, klęski żywiołowe

WSTĘP

Misją Fundacji „Przyjaciół Gminy” jest walka ze społecznym wykluczeniem, zapobieganie społecznemu wykluczeniu oraz likwidacja jego negatywnych skutków. Każdy kryzys, w tym i ten, związany z wystąpieniem klęski żywiołowej, powoduje wzrost ilości osób, które potencjalnie zaliczyć można do grona zagrożonych społecznym wykluczeniem. To uzasadnia zajęcie się opisaną niżej tematyką oraz intensywność, z jaką Fundacja „Przyjaciół Gminy” prowadzi działania w tym zakresie.

W sytuacjach ekstremalnych, w okresie największego zagrożenia społeczności lokalnej, osoby indywidualne wywodzące się z zagrożonej społeczności, stanowią podstawowe i zazwyczaj najskuteczniejsze ogniwo w łańcuchu podmiotów prowadzących działania kryzysowe [7, 9, 10]. W celu osiągnięcia jeszcze większej skuteczności działań, doskonalić należy funkcjonowanie grup miejscowej ludności oraz sposoby działa-

* dr inż. Józef ADAMOWSKI – Instytut Budownictwa Politechniki Wrocławskiej, Fundacja „Przyjaciół Gminy” Wrocław

** mgr Wojciech KAPUŚCIK – Fundacja „Przyjaciół Gminy” Wrocław

nia poszczególnych osób fizycznych. Inwestycje w tym zakresie wydają się wprost konieczne i niezbędne.

Stany kryzysowe zwykle są związane z klęskami żywiołowymi. Dotychczas klęski żywiołowe wywoływane były przez siły natury. Najnowsze doniesienia przynoszą informacje, iż człowiek nauczył się naśladować naturę, stymulując powstawanie zjawisk wywołujących klęski żywiołowe. To pozwala twierdzić, iż umiejętności te wykorzystają, co sprawi, iż z klęskami żywiołowymi mieć będziemy do czynienia znacznie częściej.

Należy zwrócić uwagę na jeszcze jeden fakt. Społeczeństwo polskie zmienia swój charakter. Staje się coraz bardziej mobilne. W poszukiwaniu dobrej szkoły, czy też odpowiedniej pracy, Polacy często zmieniają miejsce zamieszkania. Zanikają tradycyjne więzi łączące ludzi, łączące ludzi mieszkających na tym samym terytorium. Tego typu dezintegracja sprzyja zmniejszeniu efektywności działania grupowego w sytuacji kryzysowej. Powoduje to zubożenie na tragedie innych, osłabienie czujności, brak motywacji do zwiększonego wysiłku w obliczu wspólnego zagrożenia. Stale zwiększające się prawdopodobieństwo wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz naturalny zanik zdolności społecznych do prowadzenia wspólnych, efektywnych działań kryzysowych, stanowią zasadnicze przesłanki uzasadniające konieczność tworzenia nowego rodzaju, efektywnych struktur kryzysowych.

Postuluje się podjęcie intensywnych działań, których celem będzie osiągnięcie najwyższej sprawności systemu zarządzania społecznościami lokalnymi, lokalnymi organizacjami pozarządowymi i osobami, które wchodzi w skład lokalnych organizacji pozarządowych oraz osobami, które prowadzą działania kryzysowe i występują jako osoby fizyczne nieprzynależne do żadnej z wyżej wymienionych organizacji.

W celu osiągnięcia poprawy sprawności systemu zarządzania kryzysowego oraz skuteczności działań w przestrzeni kryzysowej, proponujemy utworzenie Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych.

W fazie sytuacji przedkryzysowej i sytuacji pokryzysowej, jak i w sytuacji kryzysowej, w ramach Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych powoływany będzie Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego Organizacji Pozarządowych, który funkcjonował będzie w utworzonym na ten czas Centrum Zarządzania Kryzysowego Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych. Proponuje się, aby podobne struktury, o charakterze liniowym, powstawały w powiatach i gminach.

Pożądaný efekt, a to osiągnięcie najwyższego poziomu skuteczności działań w przestrzeni kryzysowej, uzyskany będzie m.in. dzięki odpowiedniemu przygotowaniu organizacji pozarządowych ich członków oraz innych osób fizycznych, do prowadzenia działań w przestrzeni kryzysowej, w szczególności zaś w sytuacji kryzysowej. Nastąpi to m.in. dzięki konsolidacji organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych niewchodzących w skład organizacji pozarządowych.

Wojewódzki Sztab Kryzysowy Organizacji Pozarządowych stymulować ma prace w zakresie przygotowania wymienionych wyżej podmiotów do działań w przestrzeni kryzysowej, planując współdziałanie, organizując je oraz kontrolując efekty wspólnie prowadzonych przedsięwzięć.

W sytuacji stabilizacji przedkryzysowej i stabilizacji pokryzysowej działalność Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych polegać ma na stymulacji działań służących przygotowaniu potencjału do działań w sytuacjach przedkryzysowych i sytuacjach pokryzysowych. Przede wszystkim zaś działalność ta polegać ma na stymulacji działań sprzyjających zwiększeniu potencjału służącego działaniom w sytuacji kryzysowej.

W sytuacji przedkryzysowej i sytuacji pokryzysowej istotne jest posiadanie zaplecza logistycznego służącego zwiększeniu efektywności działań w zakresie likwidacji przestrzeni kryzysowej. Działania Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych służyć mają stymulacji współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi, tworzeniu zintegrowanego zaplecza logistycznego dla działalności kryzysowej organizacji pozarządowych. To na barkach współpracujących organizacji pozarządowych spoczywał będzie ciężar tworzenia zaplecza logistycznego oraz prowadzenia działań zmierzających do osłabienia ewentualnej sytuacji kryzysowej, a gdy ona nastąpi - do likwidacji jej negatywnych skutków. Działalność organizacji wsparcia logistycznego, w tych dwu fazach asekurowana być powinna przez organizacje pozarządowe, zaliczane do zarządzania kryzysowego.

W sytuacji kryzysowej wiodącymi być powinny organizacje pozarządowe, zaliczane do sił zarządzania kryzysowego. Pozostałe organizacje pozarządowe, współpracujące z Wojewódzkim Sztabem Zarządzania Kryzysowego Organizacji Pozarządowych, służyć mają organizacjom uznanym za wiodące, zapewniając im przede wszystkim wsparcie logistyczne. Rola Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych sprowadzać się powinna w tym wypadku do zapewnienia właściwej obsługi procesów zarządzania współdziałaniem.

Jako wiodące, na terenie Województwa Dolnośląskiego, uznać można m.in. takie organizacje, jak: Ochotnicza Straż Pożarna, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe oraz Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Inne organizacje pozarządowe działać mają na rzecz wiodących organizacji pozarządowych, udzielając im wsparcia logistycznego. Szczególną rolę przewidzieć można dla organizacji harcerskich, które to organizacje, w działaniach kryzysowych, korzystać mają ze wsparcia pozostałych organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych.

Wojewódzki Sztab Kryzysowy Organizacji Pozarządowych realizować ma zadania nakreślone przez Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego, a w przypadku braku zadań określonych przez Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego zadania własne, lokalnie uzasadnione.

1. ROLA I ZADANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Przedstawione powyżej tezy sformułowane zostały w oparciu o doświadczenia wynikające z udziału autorów w działaniach kryzysowych lat 1997 i 2010. Zostaną one zweryfikowane w oparciu o informacje, które uzyskano podczas konferencji poświęconej udziałowi dolnośląskich organizacji pozarządowych w zapobieganiu powodzi i likwidacji jej skutków, która odbyła się we Wrocławiu we sierpniu 2010 roku.

W trakcie działań kryzysowych, tam gdzie odnotowano duży udział osób fizycznych, brakowało jednego ośrodka decyzyjnego, który kierowałby działaniami zgroma-

dzonych osób fizycznych. W zależności od okoliczności zespoły ludzkie poddawały się kierownictwu lokalnych liderów. Znajdujący się tam przedstawiciele wojska, straży pożarnej, policji czy urzędów lokalnych, stawiali się raczej w roli doradców, a nie decydentów. Często jednak ich zalecenia różniły się od siebie, co powodowało dezorganizację działań.

Zwykle zwyciężał jednak zdrowy rozsądek ludzi, kierowanych przez lokalnych liderów, co powodowało, iż działania przeciwpowodziowe przynosiły pożądany skutek. Na miejscu akcji brakowało zabezpieczenia logistycznego oraz służb zabezpieczenia działań. Łączność funkcjonowała dzięki telefonii komórkowej. Informacje zdobywano i przekazywano za pośrednictwem lokalnej rozgłośni radiowej. Rządziej telewizyjnej, jak to było w roku 1997 we Wrocławiu.

W sposób zorganizowany, w akcjach kryzysowych uczestniczyli najczęściej strażacy Ochotniczych Straży Pożarnych. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej działały pod kierownictwem etatowych jednostek Państwowej Straży Pożarnej, co zdecydowanie poprawiało skuteczność działania jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. GOPR oraz WOPR prowadziły działania lokalnie. Ich działalność koncentrowała się raczej w większych ośrodkach miejskich. Rzadko kiedy dochodziło do współdziałania GOPR i WOPR z innymi etatowymi służbami reagowania kryzysowego. Jeżeli do współpracy takiej dochodziło, odbywała się ona zwykle na wniosek WOPR lub GOPR.

Wszystkie wymienione organizacje pozarządowe, łącznie z organizacjami harcerskimi, w swoich statutach mają zapisy upoważniające do prowadzenia działalności w zakresie ochrony życia ludzkiego i zdrowia, co niejako obliuguje do realizacji zadań w przestrzeni kryzysowej.

Nie odnotowano przypadku współdziałania OSP, GOPR i WOPR wraz z organizacjami harcerskimi w prowadzeniu działań kryzysowych pod wspólnym kierownictwem. Dopiero w sytuacjach pokryzysowych można było zaobserwować wzmożoną aktywność innych organizacji pozarządowych, w tym i harcerskich. Aktywność ta związana była głównie z działaniami na rzecz pomocy poszkodowanym. W tej fazie działań wolontariuszy identyfikuje się z organizacjami, najczęściej takimi, jak: CARITAS czy Polski Czerwony Krzyż.

2. PRZESTRZEŃ DZIAŁANIA WOJEWÓDZKIEGO SZTABU KRYZYSOWEGO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Przestrzenią kryzysową jest przestrzeń, w której wystąpiło zjawisko masowego pozbawienia obywateli akceptowalnych warunków niezbędnych do przeżycia. Na potrzeby działalności Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych, przestrzeń kryzysową definiujemy jako kompilację trzech wymiarów: miejsca, czasu i zdarzenia kryzysowego.

Zdarzenie kryzysowe jest skutkiem wystąpienia pewnej sytuacji kryzysowej. Tę zwykle poprzedza okres stabilizacji przedkryzysowej i pokryzysowej. Dlatego właśnie w przestrzeni kryzysowej wyróżniamy pięć podsystemów (rys. 1).

- 1) Przestrzeń równowagi przedkryzysowej.** Istnieją niezbędne warunki do przeżycia. Otoczenie człowieka wydaje się w stanie równowagi. System jest zsynchronizowany.

PRZESTRZEŃ KRYZYSOWA
przestrzeń równowagi przedkryzysowej
przestrzeń nierównowagi przedkryzysowej
przestrzeń nierównowagi kryzysowej
przestrzeń nierównowagi pokryzysowej
przestrzeń równowagi pokryzysowej

Rys. 1. Podsystemy przestrzeni kryzysowej

Źródło: Opracowanie własne

- 2) **Przestrzeń nierównowagi przedkryzysowej.** Kształtują się warunki nie do przeżycia. Obserwujemy występowanie zjawisk sprzyjających nierównowadze. Następuje desynchronizacja systemu.
- 3) **Przestrzeń nierównowagi kryzysowej.** Brak akceptowalnych warunków do przeżycia. Stan totalnej nierównowagi.
- 4) **Przestrzeń nierównowagi pokryzysowej.** Kształtują się warunki do przeżycia. Obserwujemy występowanie zjawisk sprzyjających równowadze. Następuje resynchronizacja systemu.
- 5) **Przestrzeń równowagi pokryzysowej.** Istnieją akceptowalne warunki do przeżycia. System jest na nowo zsynchronizowany, a uczestnicy działań w przestrzeni kryzysowej bogatsi o nowe doświadczenia.

3. DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W PRZESTRZENI KRYZYSOWEJ

Działania w okresie stabilizacji przedkryzysowej polegać mają na doskonaleniu systemu zarządzania kryzysowego, ćwiczeniu w wykonywaniu procedur kryzysowych, przygotowywaniu siebie i lokalnej społeczności do działań kryzysowych z uwzględnieniem różnorodności potencjalnych zagrożeń. W działaniach tych brać mają udział organizacje pozarządowe niezaliczane do sił reagowania kryzysowego oraz osoby fizyczne.

Wspólne **działania w okresie stabilizacji pokryzysowej**, kiedy to zagrożenie mija, odbywać się powinny w sposób taki, jak działania w okresie stabilizacji przedkryzysowej, z tą tylko różnicą, że w trakcie ich przeprowadzania wykorzystywane mają być nowe doświadczenia, wynikające z funkcjonowania w przestrzeni nierównowagi przed i pokryzysowej oraz przestrzeni nierównowagi kryzysowej. Jednostką wiodącą ma być Wojewódzki Sztab Kryzysowy Organizacji Pozarządowych. Pracami kieruje koordynator prac sztabu kryzysowego.

Wspólne **działania przedkryzysowe i pokryzysowe** związane mają być z konkretnym, przewidywanym lub minionym zagrożeniem kryzysowym. To czas gromadzenia nowych sił i środków do walki z już zidentyfikowanym żywiołem oraz odzyskiwania potencjału utraconego w trakcie działań kryzysowych. W działaniach tych biorą udział organizacje pozarządowe niezaliczane do sił zarządzania kryzysowego oraz osoby fizyczne. Polegają na tworzeniu infrastruktury służącej organizacjom pozarządowym zaliczanym do sił zarządzania kryzysowego. Powinna to być m.in. organizacja łączności, obsługi sanitarnej, żywieniowej, opieki poewakuacyjnej lub przedewakuacyjnej, obsługi transportowej czy psychologicznej. Jednostką wiodącą ma być organizacja harcerska. Pracami kieruje koordynator prac Zespołu Zarządzania Kryzysowego Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych. Zabezpieczają je organizacje pozarządowe wchodzące w skład sił reagowania kryzysowego, m.in. OSP, GOPR i WOPR.

Wspólne **działania kryzysowe**, w obliczu bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia. W działaniach tych wiodącą rolę odgrywają OSP, GOPR, TOPR. Organizacje te wspierane są logistycznie przez odwoły harcerskie, w strukturach których, oprócz członków, czasowo działają wolontariusze oraz inne osoby fizyczne.

Z odwodami harcerskimi współpracować powinny inne organizacje pozarządowe. Pracami kieruje koordynator prac Zespołu Zarządzania Kryzysowego Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych.

Ochotnicza Straż Pożarna prowadzi działania wiodące w zakresie ratownictwa pożarowego, chemicznego, radiologicznego oraz ratownictwa technicznego. WOPR prowadzi działania wiodące w zakresie ratownictwa wodnego. GOPR prowadzi działania wiodące w zakresie ratownictwa w sytuacjach specjalnych oraz w zakresie ratownictwa powietrznego. Organizacje harcerskie sprawują obsługę logistyczną. Członkowie innych organizacji, jako wolontariusze, włączają się do pracy.

4. UZASADNIENIE POTRZEBY ISTNIENIA WOJEWÓDZKIEGO SZTABU KRYZYSOWEGO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W zdecydowanych przypadkach reagowanie na zdarzenia związane z zagrożeniem życia i zdrowia ludzkiego mieszczą się w granicach mających charakter reagowania rutynowego każdego człowieka. Czasami zdarzenia mogą wkroczyć w obszar krytyczny i spowodować powstanie sytuacji kryzysowej, czyli takiej, w której on sam nie jest w stanie podołać powstałym trudnościom, co skutkować może utratą zdrowia lub życia. Wówczas działania rozpoczynają odpowiednie służby etatowe jednego lub kilku rodzajów, dowodzone przez profesjonalistów, likwidujące zagrożenie. Najczęściej są to Pogotowie Ratunkowe lub Państwowa Straż Pożarna albo Specjalistyczne Służby Ratownictwa Technicznego.

Istnieją jednak sytuacje, gdy obywatelowi zagraża utrata życia lub zdrowia, i zagrożeniu temu nie mogą zapobiec służby zawodowe, dowodzone przez fachowców. Wtedy działania rozpoczynają organizacje pozarządowe. Najczęściej są to: Ochotnicza Straż Pożarna, GOPR i WOPR, które w Polsce zalicza się do sił zarządzania kryzysowego. Działania prowadzone powinny być wówczas wspólnie z etatowymi, profesjonalnymi służbami zarządzania kryzysowego.

W sytuacji, gdy i tak skonfigurowany zespół nie jest w stanie podolać trudnościom, działać zaczynają pozostali obywatele. Ci często są członkami innych organizacji pozarządowych, jednak w działaniach kryzysowych występują jako podmioty indywidualne a nie jako osoby działające w sposób zorganizowany, w ramach struktur macierzystych. W sytuacjach ekstremalnych, jak twierdzą specjaliści, w okresie największego zagrożenia społeczności lokalnej, osoby indywidualne wywodzące się z zagrożonej społeczności stanowią podstawowe i dobrze działające ogniwo działań kryzysowych [10].

Ogniwa te mogą działać znacznie lepiej, i działać tak będą dzięki funkcjonowaniu Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych, który konsolidując i koncentrując działania organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych, przyczyniał się będzie do wzrostu skuteczności tych prac. Z uwagi na specyfikę wymienionych wyżej podmiotów, Wojewódzki Sztab Kryzysowy Organizacji Pozarządowych kierował się będzie, przede wszystkim, zasadą zapewnienia bezpieczeństwa członków organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych, biorących udział w akcji kryzysowej.

5. ZADANIA WOJEWÓDZKIEGO SZTABU KRYZYSOWEGO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Poniżej przedstawiono zadania Wojewódzkiego Sztabu Kryzysowego Organizacji Pozarządowych. Opisane są one w dwu przekrojach.

1. Zarządzanie Wojewódzkim Sztabem Organizacji Pozarządowych w działaniach na rzecz właściwego funkcjonowania przestrzeni kryzysowej.
 - 1.1. Planowanie działań w przestrzeni kryzysowej.
 - 1.2. Organizowanie działań w przestrzeni kryzysowej.
 - 1.3. Kontrolowanie działań w przestrzeni kryzysowej.
2. Zarządzanie poszczególnymi podsystemami przestrzeni kryzysowej, na rzecz właściwego funkcjonowania tejże przestrzeni kryzysowej, polega na: planowaniu, organizowaniu i kontroli działań w podsystemach:
 - 2.1. Podsystemie równowagi przedkryzysowej.
 - 2.2. Podsystemie nierównowagi przedkryzysowej.
 - 2.3. Podsystemie nierównowagi kryzysowej.
 - 2.4. Podsystemie nierównowagi pokryzysowej.
 - 2.5. Podsystemie równowagi pokryzysowej.
3. Działania w każdym z podsystemów polegają na:
 - 3.1. Badaniu podsystemu pod kątem istnienia akceptowalnych warunków do przeżycia w sytuacji kryzysowej.
 - 3.2. Opracowywaniu projektów zmian w podsystemie, sprzyjających poprawie warunków bytowania w sytuacji kryzysowej.
 - 3.3. Promocji opracowanych projektów usprawnień pod kątem uzyskania możliwości ich wdrożenia.

- 3.4. Przygotowaniu zaplecza niezbędnego do prowadzenia działań wynikających z projektów usprawnień warunków życia, zapewniających możliwość przeżycia.
- 3.5. Nawiązaniu współpracy z gminami w celu wspólnego wdrożenia opracowanych projektów usprawnień naszej rzeczywistości. Podjęciu wspólnych działań w tym zakresie.
- 3.6. Stałym monitoringu prowadzonych prac, pod kątem podniesienia ich skuteczności, sprawności i efektywności.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Poruszane w referacie kwestie nie wyczerpują całości zagadnienia. Nie podają rozwiązań wszystkich problemów związanych z funkcjonowaniem organizacji takiej jak Wojewódzki Sztab Kryzysowy Organizacji Pozarządowych. Stymulują jednak do dokonania szeregu analiz. Już w tym miejscu warto poszukać odpowiedzi na jedno z pytań: co może być kluczem do zrealizowania nakreślonej powyżej wizji? Jedną z możliwych odpowiedzi brzmi: skłonność do współpracy liderów wymienionych organizacji. Pytanie: czy ludzie ci znajdą w sobie tyle pokory, rozsądku, chęci, aby stanąć w jednym szeregu wobec istniejącego zagrożenia? My mamy nadzieję, że sprostają wyzwaniom współczesnych czasów. Dużą rolę do spełnienia w tej dziedzinie mają środki masowego przekazu (prasa, radio, telewizja), a także specjalistyczne czasopisma. Organizacje pozarządowe powinny także współpracować z lokalnymi samorządami w działaniu systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniu powodziowym [7, 9]. Ostatnie powodzie, a zwłaszcza we Wrocławiu w 1997 r. pokazały, że społecznym efektem zagrożenia totalnego jest spontanicznie powstający ład wspólnoty lokalnej (wsi, osiedla). Ład ten niekiedy może być w konflikcie z dotychczasową władzą, rozumianą jako jeden z podsystemów struktury miasta. Ład wspólnoty nie przewiduje pracy za pieniądze, gdyż wykonują ją wolontariusze pełni pasji i poświęcenia [10]. Ład wspólnoty zbudowany przez wrocławian w lipcu 1997 r., jako reakcja na zagrożenie powodziowe, zakładał całkowitą symetrię w stosunkach międzyludzkich, co przejawiało się w powszechnej wymienialności ról i statusów społecznych. Policjant wykonywał polecenia cywila, prezydent miasta nosił worki, młodzi ludzie oraz bezrobotni i bezdomni często stawiali się bohaterami barykad [10].

LITERATURA

- [1] Adamowski J., *Dom, który nie boi się powodzi. Jak zabezpieczyć dom przed zalaniem*, [w:] „Ładny Dom”, nr 8 i 9/2010.
- [2] Adamowski J., Matkowski Z., *Problemy zawilgocenia oraz osuszania budynków po powodzi*, [w:] „Materiały Budowlane”, nr 7/2010.
- [3] *Bezpieczna Odra*, [w:] „Biuletyn informacyjny mieszkańców dorzecza”, Stowarzyszenie „Bezpieczna Odra”, Wrocław 1997 – 2003.
- [4] Grocki R., Czamara W., *Metody ograniczenia skutków powodzi*, Biuro Koordynacji Projektu Banku Światowego, Wrocław 2001.
- [5] Karyś J., *Usuwanie skutków powodzi w budynkach*, [w:] Biuletyn Pozarządowego Ośrodka Informacji „Tratwa” nr 2/1998.

- [6] Kasprzak K., *Powódź – wybrane zagadnienia*, [w:] „Zeszyty Komunalne”, 6 (90) 2010.
- [7] Konieczny R., Siudak M., *Zrozumieć powódź*. RZGW, Kraków 1999.
- [8] *Zarządzanie szybkimi powodziąmi*, pod red. Koniecznego R., RZGW Kraków 2007.
- [9] *Forward integration of flood warning in areas prone to flash flood*, pod red. Koniecznego R., World Meteorological Organisation/Global Water Partnership 2007.
- [10] Sitek W., *Wspólnota i zagrożenie. Wrocławianie wobec wielkiej powodzi*, Wyd. UWr, Wrocław 1997.
- [11] [online] [dostęp: 2010]. Dostępny w Internecie: www.ngo.pl, www.powodz.ngo.pl

ROLE AND TASKS OF NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS IN CRISIS SITUATIONS

Summary

The paper presents proposals of including non-governmental organisations (NGOs) and voivodship etc. anti-flood protection teams. To improve effectiveness of the activities performed by these organizations, it is necessary to create the Voivodship Crisis Centre of Non-Governmental Organisations.

Key words: *non-governmental organizations, Voivodship Crisis Centre of Non-Governmental Organisations, crisis situations, flooding, crisis management, natural disasters*

Artykuł recenzował: dr hab. inż. Zenon ZAMIAR, prof. nadzw. WSOWL